

ISBN: 9789402174786
Omslagontwerp: Sabine de Bruyn

© SCHOOLMEESTERWERK

**HET ONSTUIMIGE LEVEN
VAN
JACQUES METZER
(1887-1942)**

EEN GEROMANTISEERDE RECONSTRUCTIE

Mijn onderwerp diende zich bij toeval aan, tijdens het rondneuzen in de historische krantenverzameling van de Koninklijke Bibliotheek. Een curieus voorval in het Betuwse dorpje Gendt trok mijn aandacht: het verhaal van de eenling die het in zijn jeugdige overmoed durft op te nemen tegen de gevestigde orde. Dat boeide meteen, en wel zozeer, dat ik vervolgens de complete levensgeschiedenis van mijn protagonist wilde achterhalen. Uitgebreide naspeuringen brachten me o.a. van Doesburg tot Den Haag, van Arnhem tot Breda en tenslotte in kamp Sachsenhausen in Oranienburg. Virtueel bezocht ik het toenmalige Nederlands-Indië en het vooroorlogse Parijs. Ik belandde van de ene bron in de andere, variërend van het archief van het voormalige kantongerecht in Elst tot het NIOD in Amsterdam.

Al gauw kwam ik tot de conclusie iets bijzonders in handen te hebben, namelijk de turbulente levensgeschiedenis van een onverschrokken schoolmeester die alles uit het leven wilde halen wat erin zit, een verhaal dat absoluut verteld moest worden.

April 2018,

Theo Huting

ORANIENBURG / KZ SACHSENHAUSEN – 2 mei 1942

Mijn Liefste,

Straks ga ik de dood in, zonder je lieve gezicht nog eens in mijn handen genomen te hebben en je in je trouwe ogen te hebben geblikt. Het is dus helaas alleen in mijn gedachten dat ik je in een innige kus dank voor al het geluk, waarmee je mijn leven zo rijk hebt gemaakt, dat het vele levens waard geworden is. Laat deze gedachte je dezelfde troost brengen als ze mij gegeven heeft, nu wij het leven niet hebben kunnen bekronen, zoals we zonder deze oorlog gedaan zouden hebben.

Een tweede troostbrengende gedacht is het als Puck mijn exécutrice testamentaire wil zijn. Houd de zaak in elk geval tot na de oorlog aan. Laat daarna Puck de opbrengst in twee gelijke delen verdelen, één deel voor Pinong (en/of de jongens), het andere voor jou (en Meite). Aanvaard dit als een helaas veel te geringe dank voor je met zo'n liefde gegeven onbetaalbare hulp, zonder welke we onze arme *Boekenbeurs* nooit hadden kunnen opbouwen. (Denk je er om dat mijn collectie batiks zeer waardevol is na de oorlog, b.v. voor Dr. Knuttel van het Gemeentemuseum?) Het spreekt vanzelf dat Puck volkomen vrij is om het anders te doen als zij dat beter oordeelt, daar zij de omstandigheden zoveel beter kent dan ik. En zorg jij dat broers, zusters, Zus' kinderen, Pa en Nettie een werkelijk aandenken krijgen? En dan, mijn lief, wou ik je nog wat moeilijks vragen. Wil jij, zodra de verbinding met Indië hersteld is, Pinong, Jack en Paul schrijven waarom ik ook hen niet meer kan terugzien en ze voor al het mij geschonken geluk danken? Ook Zus, Bets, Wim en Cor en alle vrienden. En kus Meite en Puck lang en innig van me en, zodra het kan, ook mijn nooit geziene kleinkinderen.

Tenslotte, mijn lief, herhaal ik, wat ik je reeds in mijn laatste brieven op het hart bond, laat je ondanks alles niet neerdrukken, maar geniet zoveel mogelijk van al het schone wat het lieve leven je bieden kan, in troostvolle gedachte dat je alles voor mij mee geniet, dus dubbel hoor!

Dag mijn liefste, dank voor al het schone! Ik kus je lieve lippen!

Je Bob

ARNHEM – 9 maart 1905

“Een arrogante blaaskaak, dat ben je!” Hij schreeuwde het uit en verslikte zich daarbij bijna in zijn eigen speeksel. Dat hij zich met zijn ongepaste woordkeuze zo liet gaan bracht hem nog meer van slag. Maar ondanks deze worsteling met het verliezen van zijn zelfbeheersing ontging hem de subtiele glimlach rond Jacques’ lippen niet. Er trok een pijnscheut over zijn gezicht die een beginnende nederlaag verried. Jacques bleef echter op zijn hoede en hield er rekening mee dat zijn vertwijfelde opponent alsnog tot fysiek geweld zou kunnen overgaan. Door de openstaande deur kwam juist op dat moment het schoolhoofd gehaast het schemerige lokaal binnenlopen. “Kleinhout!” commandeerde hij, “ik denk dat het beter is dat je je nu even terugtrekt in de lerarenkamer!” De tegenstander werd tot een smadelijke aftocht gedwongen; de overwinning was een feit! Verslagen droop Kleinhout af. Deze vent, in alles het type dat Jacques niet wilde zijn, riep een grondige afkeer bij hem op. Niet alleen omdat deze leraar er altijd zo slordig uitzag, met de vette brillenglazen onder zijn slierterige haar en die vormeloze kleding om zijn magere lijf, maar vooral omdat hij in hem iets lafs en miezerigs herkende, dat hij het liefst zou willen uitroeien. Alleen van iemand die hij hoger achtte dan zichzelf kon Jacques iets aannemen en aan die voorwaarde werd in dit geval allerm minst voldaan. Zijn belangstelling voor natuurkunde was al niet bijster groot, maar dat de kennisoverdracht ook nog eens via deze man moest lopen vond hij onuitstaanbaar. Dus treiterde hij hem zoveel hij kon, maar dan wel zo subtiel dat hij er altijd mee wegkwam.

In het gedempte licht van het vrijwel raamloze lokaal keek de directeur hem vragend aan. Het kostte Jacques moeite om zijn triomf niet te laten blijken en hij deed daarom zijn uiterste best om in de vermeende slachtofferrol te blijven: “Ik was bang dat hij me wat aan wilde doen, meneer. Goed dat u net binnenkwam. Ik weet niet hoe ik dat anders aan mijn vader had moeten uitleggen.” Dit was meteen op de zwakke plek. Maar het schoolhoofd hield zich in de plooi: “Nou, dat zal toch wel meevallen, Metzger, vertel me nou eerst maar eens rustig wat hier is voorgevallen.”

Met gespeelde verontwaardiging verklaarde Jacques dat hij zonder duidelijke reden na afloop van de lessen weer eens terug had moeten komen bij de natuurkundeleraar, die zich vervolgens ontzettend kwaad op

hem had gemaakt. En ook dat hij vermoedde dat Kleinhout wel erg de pik op hem had, want bij andere docenten waren er immers nooit problemen. De directeur hoorde het aan, maar koos ervoor om er verder weinig woorden aan vuil te maken. “Je kunt nu maar beter naar huis gaan, Metzger, en je op je studie richten. We weten immers dat over vijf weken de examens beginnen.” Dat was enkel een manier om het gesprek af te ronden, want net als Jacques zelf wist hij heel goed dat er geen enkele reden tot zorg was. Na het feilloos doorlopen van de middelbare school zou hij het examen heus wel halen!

Opgewekt fietste Jacques even later naar zijn ouderlijk huis aan de Leoninusstraat, genietend van het vooruitzicht dat ze over een paar uur weer zouden gaan trainen in de sportzaal van de kazerne, als altijd onder leiding van zijn vader.

Jacques vond zijn broer Toon een prettige tegenstander om mee te schermen. Die was weliswaar anderhalf jaar jonger, maar in deze edele sport toch minstens zo bedreven als hij. Ze hadden van jongs af aan geleerd hoe belangrijk sporten is en ook dat het bij een wedstrijd maar om één ding gaat: winnen! Verliezen betekende volgens hun vader alleen maar dat je harder moest trainen om de volgende keer alsnog te winnen. Jacques nam dat heel letterlijk en probeerde hardnekkig aan zijn vaders axioma te voldoen. Toon was minder verbeterd dan zijn broer, meer berekenend – en daardoor uiteindelijk de betere schermer.

Jacques was vooral een goed zwemmer. Toen ze nog in Doesburg woonden, gingen ze in het zomerseizoen elke morgen in alle vroegte met hun vader naar het militaire rivierbad. Hij daagde de jongens dan uit en maakte er een wedstrijd van wie als eerste twintig baantjes gezwommen had. Zijn kinderen voor de aardigheid laten winnen was daarbij geen optie. Dat vond hij niet goed voor hun karaktervorming, had Jacques hem eens tegen zijn moeder horen zeggen. Hij had dat gewaardeerd, want de enkele keer dat hij zijn vader versloeg – en met de jaren gebeurde dat vaker –, stond die overwinning als een huis!

Jacob Metzger was van eenvoudige komaf. Hij was er trots op dat hij het tot beroepsmilitair had geschopt, maar van nature was hij juist een vredelievende man, die vechten als een sport zag, maar gruwelde van de gedachte iemand anders te moeten verwonden of doden. Stiekem

sympathiseerde hij met de SDAP; – wanneer hij om zijn haarkleur als *rooie* werd aangeduid, kon hij van harte meelachen, omdat hij alleen de dubbelzinnige betekenis kende. Diep in zijn hart was hij blij dat hij, vanwege het feit dat hij een gezin te onderhouden had, niet in aanmerking kwam voor uitzending naar Indië om daar te worden ingezet bij de voortslepende Atjeh-oorlog. Zonder vooropleiding was sergeant-majoor voor hem het hoogst bereikbare, een baan die hem van een vast inkomen verzekerde en, ook weer omdat hij vrouw en kinderen had, van een woning in de plaats waar hij gelegerd was. Zijn werkelijke ambities lagen evenwel niet bij het leger; hij was bovenal een sportman. Zo was hij in Naarden betrokken geweest bij de oprichting van een militaire zweminrichting. Dat kreeg een vervolg in Doesburg en later ook in Arnhem. Hij kon niet alleen zelf goed zwemmen, hij wist ook zijn kinderen en heel wat soldaten de zwemkunst bij te brengen. Mede daarom kon hij zijn geluk niet op toen hem gevraagd werd om badmeester te worden, in dienst van de gemeente Arnhem. Zonder ook maar één enkele keer bij gevechtshandelingen te zijn ingezet verliet hij het leger en werd ambtenaar! Zijn vrouw plaagde hem daarmee, maar hij liet zich zijn plezier niet afnemen en was ontzettend blij met de nieuwe functie. In de zomer kon hij altijd buiten zijn en in de winter werd hij ingezet voor onderhoudswerk in de gemeentelijke gasfabriek. Bij zijn oude baas had hij ook nog eens weten te regelen dat ze voor het schermen nog steeds terecht konden in de gymzaal van de kazerne aan de Klarendalseweg.

Jacob was dol op zijn kinderen, maar dat belette hem niet om heel duidelijk uit te spreken wat hij van hen verwachtte. Ze moesten aan hoge normen voldoen en werden, ook door hun moeder, redelijk streng opgevoed. Toch zou Jacques dat zijn ouders nooit kwalijk nemen, want ook hij hield van heldere structuren en van de rechtdoorzee-benadering die hem was bijgebracht.

Van kleins af aan trok Jacques het meest op met Toon. Binnen het gezin vormden ook Willem en Cor een duo, maar ze waren een stuk jonger en werden daarom steevast *de kleintjes* genoemd. Na Toon was er ook nog een meisje geboren, maar dat stierf op vierjarige leeftijd aan de mazelen, toen haar moeder in verwachting was van Cor. Deze trieste gebeurtenis legde een grauwsluier over het gezin. Toch pakten Jacques en zijn broers de draad al spoedig weer op, maar vooral hun moeder kon deze klap maar moeilijk te boven komen. Pas toen het gezin van Naarden naar Doesburg

was verhuisd en er een jaar later alsnog een zusje werd geboren, week het verdriet uit haar ogen en werd ze weer de sterke vrouw die ze voorheen altijd geweest was. Net als het overleden dochtertje droeg de kleine Corrie, die door haar broers *Zus* genoemd werd, haar moeders voornaam. Die moeder zou er alles aan doen om dit kind veilig groot te brengen. Maar Doesburg was daarvoor toch niet de ideale plek. Het gezin was niet content met de huisvesting die het leger ter beschikking stelde. In vier jaar tijd verhuisden ze vier keer, beginnend in de Veerpoortstraat en eindigend in de Bergstraat.

Toch had Jacob het bij het garnizoen wel naar zijn zin. Als sportman zette hij zich niet alleen in voor het zwembad, maar hij richtte ook de militaire gymnastiek- en schermvereniging *Lycurgus* op. Op aandringen van zijn vrouw vroeg hij echter overplaatsing naar een andere stad aan. Wat daarbij zwaar meewoog was het drankmisbruik in Doesburg en de daarmee samenhangende criminaliteit. Voor de opgroeiende kinderen zou Arnhem beslist een betere omgeving zijn.

Behalve de beide broers zijn er nog vier jongens op de training, eveneens kinderen van beroepsmilitairen. Jacob heeft ze allemaal begroet en dat is door iedereen keurig beantwoord. Daarbij wordt hij als *Maître* aangesproken, ook door zijn eigen zoons, want Jacob hecht sterk aan de schermetiquette. Na de warming-up en het oefenen van verschillende soorten weringen en spelpatronen besluit hij om een klein toernooi te houden. Daar wordt instemmend op gereageerd, want het echte werk vinden de jongens toch een stuk spannender dan het oefenen van techniek en coördinatie. Er worden twee equipes geformeerd, waarbij iedere schermer uit de ene groep uitkomt tegen elk van de drie schermers uit de andere ploeg. Jacob zorgt ervoor dat de krachten goed verdeeld zijn. Jacques en Toon zitten daarom niet bij dezelfde equipe. In elke partij, die maximaal drie minuten duurt, kunnen vijf treffers worden gescoord. Er wordt gestreden met floret. De jongens dragen beschermende maskers en witte schermvesten. De klingen van de wapens worden vooraf in gekleurd krijtpoeder gedoopt, zodat de treffers makkelijk kunnen worden geconstateerd. De equipe die als eerste vijfenveertig punten behaalt, wint het toernooi.

Als het eerste stel is aangetreden en het *Allez!* geklonken heeft, ontbrandt meteen een pittig duel. Doordat de jongens al twee jaar samen trainen,

kennen ze elkaar door en door en weten ze goed wat ze van elkaar kunnen verwachten. Onderling is er weliswaar verschil in vaardigheidsniveau, maar de beide teams houden elkaar goed in balans en na enkele partijen gaat de puntentelling nog steeds redelijk gelijk op. Jacob ziet met genoegen hoe zijn pupillen het geleerde in praktijk brengen. Hij hoeft niet veel te corrigeren en deelt met trots complimenten uit. Er wordt dan ook voorbeeldig geschermd; als baltsende korhoeders dansen de jongens over de loper.

Als altijd is Jacob trots op zijn zoons, die onmiskenbaar uitblinken in deze prachtige sport, – maar wat hij thuis natuurlijk niet al te zeer benadrukt. Hoewel ze daar geen rekening meer mee hadden gehouden, is zijn vrouw op veertigjarige leeftijd toch weer in verwachting geraakt. Wellicht kan Jacob zo nog weer een eigen kind aan zijn schermteam toevoegen. Maar nu moet hij zijn aandacht bij het duel houden. Inmiddels is Jacques aangetreden tegen een jongeman van zijn eigen kaliber. Er wordt behendig en fel gestreden. Maar dan gaat er iets fout. Na een succesvolle flankaanval van Jacques doet zijn opponent een verwoede uitval en ziet daarbij niet dat de beschermdop van zijn floret valt. Het wapen doorboort het vest van Jacques en raakt hem in de borst. Wankelend op zijn benen gooit Jacques zijn masker af en kijkt verbaasd omlaag naar de plek die langzaam rood kleurt. Jacob is meteen bij hem, vangt hem op en laat hem op de loper zakken. Op gepaste afstand kijken de andere jongens ontsteld toe. Toon knielt naast zijn vader bij het trillende lichaam van zijn broer en legt een hand op diens been, terwijl zijn vader het vest en het hemd losknoopt. Er is een kleine wond zichtbaar, waar onophoudelijk bloed uit sijpelt. Jacob realiseert zich dat acute medische hulp noodzakelijk is: “Antoon, de wachtcommandant moet onmiddellijk het ziekenhuis bellen. Laat ze een dokter sturen. En een ambulance! Rennen, jongen!”

De veroorzaker van het ongeluk, zoekend naar een mogelijkheid om zijn onfortuinlijke actie alsnog te corrigeren, haast zich met hem mee. Ondertussen probeert Jacob het bloeden te stelpen door met een zakdoek de wond dicht te drukken. Maar hij kan niet teveel kracht zetten, want Jacques heeft zichtbaar moeite met ademen. Al gauw komen de beide jongens terug, met de mededeling dat de ambulance onderweg is. Het lijkt eeuwig te duren, maar het gemeenteziekenhuis ligt gelukkig dichtbij. Nauwelijks tien minuten later komt een dokter binnengerend. Die bekijkt

de verwonding en oordeelt dat Jacques meteen naar het ziekenhuis moet met de ambulance, die inmiddels ook gearriveerd is. Nadat snel een noodverband is aangelegd, wordt Jacques op een brancard getild en de sportzaal uitgedragen. Zonder veel omhaal van woorden stuurt Jacob de andere jongens naar huis en werpt zijn schermkleding af. Toon volgt zijn voorbeeld en beiden vliegen naar hun fietsen om achter de ambulance aan te gaan.

Op de gang moeten ze afwachten wat er komen gaat. Na een spannend uur, met veel zuchten en handenwringen, krijgen ze het verlossende bericht dat de verwonding mogelijk toch minder ernstig is dan aanvankelijk werd ingeschat. Dat zal de komende uren moeten blijken, want Jacques kan nog steeds niet voluit ademen en de kans bestaat dat hij alsnog een klaplong krijgt. Maar volgens de arts lijkt de kling op het borstbeen te zijn afgeketst en is waarschijnlijk alleen het buitenste borstvlies geraakt. De long is in ieder geval niet geperforeerd. Vanwege de uit voorzorg toegediende morfine zal Jacques nog enige tijd versuft blijven. Straks mogen ze misschien even bij hem.

Voor Jacob is het een hele opluchting. En voor Toon niet minder. Die wordt naar huis gestuurd om zijn hoogzwangere moeder op de hoogte te brengen en om toch vooral te melden dat het allemaal erg meevalt. Jacob blijft in de buurt van zijn oudste zoon. Als hij alleen is, wordt het hem toch even te machtig. Bij de zorg om het welbevinden van Jacques is het overlijden van zijn dochttertje hem weer helder voor de geest gekomen. Dat is bijna tien jaar geleden, maar hij wil niet nogmaals het verlies van een kind meemaken. Hij snapt goed dat ze dit keer hoogstwaarschijnlijk door het oog van de naald zijn gekropen.

Vier dagen bleef Jacques ter observatie in het ziekenhuis. Er deden zich geen complicaties voor, maar van de dokter moest hij zware fysieke inspanningen voorlopig vermijden. Gesterkt door de blijdschap over de geboorte van zijn zusje Betsy haalde hij het Mulo-examen met nog meer gemak.

Na de zomer begon zijn opleiding tot schoolmeester, aan de rijksnormaalschool. Directeur Kamberg en zijn docenten hadden geen makkelijke student aan Jacques, want die had onderhand genoeg van de schoolbanken. Hij verhulde niet dat hij het onderwijs maar saai vond, wat

regelmatig frictie opleverde. Alleen de leraar die tekenen en schoonschrijven doceerde was buitengewoon content met Jacques, want voor deze vakken was hij wel gemotiveerd. Waarom hij dan toch zo graag onderwijzer wilde worden, kreeg hij bevestigd in het laatste jaar van zijn opleiding.

Tijdens de stage op een lagere school in Oosterbeek genoot hij intens van het werken met de kinderen. Het schoolhoofd had veel om handen en toen hij zag dat Jacques het vak beheerste, liet hij zijn zesde klas volledig over aan zijn stagiair. Voor Jacques voelde het alsof hij ook echt al een volwaardig onderwijzer was, wat zijn zelfvertrouwen versterkte. Met plezier bekeek hij al die leergierige koppetjes, die niets liever deden dan kennis opzuigen. Hij onderkende hoe buitengewoon sterk kinderen gemotiveerd zijn voor het toegroeien naar volwassenheid en welke bevoorrechte positie de leerkracht inneemt bij de begeleiding van dat proces. Het was net of hij hun met zijn verhalen het volle leven voorhield, als een toverbal die ze maar al te graag wilden bemachtigen. Jacques las in deze periode ook geregeld het nieuwe weekblad *School en Leven*. De confrontatie met de ideeën van Jan Ligthart over opvoeding en onderwijs was voor hem als een *déjà vu*. Want zo wilde hij het ook: aansluiten bij de kinderlijke belevingswereld, aandacht voor de individuele ontwikkeling van elke leerling en het stimuleren van een onderzoekende houding. Wat Jacques bovendien erg aansprak was Ligtharts pleidooi voor gelijkwaardigheid tussen het schoolhoofd en de onderwijzers.

Na het behalen van zijn diploma, in 1909, kon hij meteen aan de slag op de openbare lagere school in Gendt. Tegelijk met hem werd Leo d'Haens aangesteld. Die kreeg de vierde klas en Jacques de vijfde.

Leo kwam uit Zeeuws-Vlaanderen en voor hem was het vinden van woonruimte minstens zo urgent als voor Jacques, voor wie het voortdurend heen en weer fietsen tussen Arnhem en Gendt toch ook al gauw bezwaarlijk werd. Hen beiden werd een adres in de buurtschap *Hulhuizen* geadviseerd om op kamers te gaan. Zo belandden ze in het huishouden van Lamert Rensen en zijn vrouw Dina, die samen een café aan de dijk exploiteerden en bij wie ze een zolderkamer huurden. 's Ochtends fietsten ze met zijn tweeën naar school en op de terugreis bespraken ze de ervaringen van die dag – en alle andere dingen waar jonge mannen door geboeid zijn. Omdat ze min of meer op elkaar aangewezen waren, trokken ze ook buiten school veel met elkaar op. Ze

waren beide fanatieke sporters en gingen, ongeacht de weerssituatie, geregeld zwemmen in de Waal. Hun interesses sloten ook verder goed op elkaar aan en al gauw werden ze elkaars beste vrienden. Daar kwam nog bij dat ze allebei het plan hadden opgevat om ooit een eigen school aan te sturen en dus zaten ze in de avonduren samen te studeren voor de hoofdakte. Door die serieuze aanpak lukte het hun om in de zomer van 1911 dat diploma te behalen. Een aanstelling als schoolhoofd kwam daarmee binnen bereik, maar voor een vervolgcarière waren er natuurlijk nog meer opties. In hun enthousiasme besloten ze om zich meteen maar op te geven voor de cursus LO-Frans, die in september van start zou gaan. Ondertussen moesten ze natuurlijk nog wel gewoon lesgeven. Jacques haalde daar veel voldoening uit, maar bij het begin van het nieuwe schooljaar zaten er slechts zeven kinderen in zijn klas, want de andere vierendertig waren niet op komen dagen....

GENDT – 18 november 1911

Als ze die ochtend hun fietsen bij de tramhalte stallen, voelt Jacques zich niet bepaald op zijn gemak. Hoewel hij enkel als getuige is opgeroepen, staat vast dat het komende spektakel zich voor een groot deel rond zijn persoon zal gaan afspelen. Voor een gerechtelijke veroordeling hoeft hij weliswaar niet bang te zijn, maar er zullen onmiskenbaar talrijke negatieve waardeoordelen over hem worden uitgesproken. Daarbij zal mogelijk de ene op de andere domme leugen worden gestapeld. Hij mag toch hopen dat hem dan wel de kans zal worden geboden om al die verzinsels te ontcrachten! Het kan hem niet aangerekend worden, want hij staat pas twee jaar voor de klas, maar de achterlijkheid van de mensen in dit boerendorp is toch schrijnend! Aangeduid als *schapen* lopen ze onnadenkend achter de geestelijkheid aan, zich niet realiserend dat het lot van die arme beesten niets anders is dan continu te worden geschoren en uiteindelijk in de braadpan te belanden.

Pastoor Theo Huygens heeft hij leren kennen als een onvervalste representant van de kerkelijke macht en kapelaan Evert De Jong als zijn hielenlikkertje. Wat heeft hij een hekel aan dat mietje! Toen hij op de school in Gendt aan het werk ging, probeerde de kapelaan aanvankelijk om bevriend met hem te raken, maar nadat Jacques had laten merken daar geen behoefte aan te hebben, keerde deze zich volledig tegen hem. Met zijn geroddel wist hij de ouders van zijn toekomstige leerlingen tegen hem op te zetten, en vervolgens de complete Vincentiusvereniging – dus eigenlijk het hele dorp. Als afvallig katholiek zou Jacques een zedelijk gevaar zijn voor de tere kinderzieltjes en ouders moesten eigenlijk niet willen dat hun kinderen les van hem kregen. Jacques probeerde zich er niks van aan te trekken, maar hij voelde hoe de ogen in zijn rug prikten wanneer hij door de Dorpsstraat liep. In zijn pogingen om hem definitief onderuit te halen had de kapelaan weten te bewerkstelligen dat de ouders hun kinderen massaal thuishielden. Onder dreiging van een geldboete en gemaand door de onderwijsinspectie werden de leerlingen na ruim een maand toch wel weer naar school gestuurd. Maar wegens ongeoorloofd schoolverzuim van hun kinderen moeten de ouders van alle betrokken leerlingen op deze zaterdag alsnog terechtstaan.

Vanaf een afstand ziet Jacques dat er al een grote groep mensen staat te wachten op de extra tram die de BSM voor deze gelegenheid heeft

ingezet. Er heerst een opgewonden sfeer. Maar als de beide schoolmeesters worden opgemerkt, verstilt het gezelschap en worden hun de ruggen toegekeerd. Na enkele ogenblikken vervolgen ze op gedempte toon hun conversatie. Iets verderop ontwaart Jacques het schoolhoofd, Lodewijk Koster. Ze lopen op hem toe en gaan bij hem staan, maar die voelt zich daar zichtbaar ongemakkelijk bij. Op hun begroeting reageert hij lauwtjes. Ondertussen kijkt hij schichtig om zich heen, blijkbaar op zoek naar een excuus om zich weer van de beide jongemannen te kunnen ontdoen.

De antipathie is wederzijds. Hij is enkele jaren vóór hen aangesteld, dit dikdoenerige mannetje dat niet zoveel voorstelt, maar om zijn status te bewijzen zijn toevlucht heeft gezocht tot autoritair gedrag. Sommige collega's zijn inderdaad bang voor hem. Een van zijn nare gewoontes is om tijdens de les zomaar iemands klaslokaal binnen te lopen, om te controleren of een leerkracht wel goed lesgeeft en om te imponeren. Bij Jacques heeft hij dat één keer geprobeerd. Zonder iets te zeggen stond hij ineens opzichtig diens schrijfwerk op het schoolbord te inspecteren; – en wat zou hij graag een spelfout ontdekt hebben! Maar dat liep anders. Jacques had een verzorgd handschrift, ook op het krijtbord, en een taalfout was bij hem een zeldzaamheid. Hij zat met zijn klas middenin het verhaal van Roeland, die in Ronceval de Moren moest tegenhouden, maar viel acuut stil toen hij Koster gewaar werd. Hij keek de bovenmeester strak aan, net als ruim veertig paar kinderoogen, waaruit duidelijk viel af te lezen dat ze niet blij waren met deze verstoorder van hun namiddagpleziertje. Deze wist zich daardoor geen raad met zijn houding en de vraag van Jacques “Heeft u nog lang nodig, meester Koster?” werd enkel non-verbaal beantwoord door een plotseling rechtsomkeert en een dichtslaande deur. Jacques onderdrukte de neiging om een sarcastische opmerking te maken, maar zijn veelzeggende grimas kon de leerlingen niet ontgaan. De behoefte om snel terug te keren naar de spannende legende was echter zowel bij de verteller als bij de kinderen zo groot dat ze met een enkele blik van verstandhouding besloten om aan het incident verder geen woorden vuil te maken en Roeland met hernieuwd enthousiasme zijn ondergang tegemoet te laten gaan. Bij Koster lag dat wel even anders. Hij wenste er onmiddellijk na schooltijd op terug te komen en toog naar het lokaal van de vijfde klas. De mentale overwinning van Jacques had hij als een vernedering ervaren en daarom